

Gaál Csaba

A fordítás útvesztői

Igyekeztem azon, hogy a deák bötűnek értelmét híven magyaráznám; a szólásnak módját pedig úgy ejteném, hogy ne láttatnék deákból csigázott homályossággal repedezettnek, hanem oly kedvesen folyna, mintha először magyar embertől, magyarul íratott volna.

Pázmány Péter (1570–1637)

BEVEZETÉS A *gyógyítás útvesztői* címen jelent meg 2005-ben egy bostoni sebész, Atul Gawande munkája magyar fordításban (Animus Kiadó, Budapest). A szerző hivatása gyakorlásán kívül a *The New Yorker* című magazin állandó szakírója is. Az eredeti könyvet 2002-ben a legjobb amerikai tudományos ismeretterjesztő művek közé sorolták. A kiadvány nemcsak az avatatlan közönségnek, de orvosoknak is érdekes olvasmány. Életszerűen, a gyakorlatból és saját élményei alapján ábrázolja orvos és betege vívódásait, keresi a választ arra, hol húzódnak a gyógyítás határai. Nem hallgatja el, hogy az orvosok is tévednek, rossz döntéseket hozhatnak, s ez alól ő maga sem kivétel.

Az oktatók és az orvostanhallgatók szerencséjére, ám a betegeknek némiképp hátrányára, időről időre utunkba kerülnek olyan esetek, amelyek többféle jellegzetes kórkép tanulmányozására is alkalmasak – így vetette elém a sors a fenti könyvet a fordításban előforduló nehézségek, hibák megtárgyalására. Az irodalmi esetismertetések (kazuisztika) is jószerint a betegeknek (és a nyitott szemű orvosoknak) köszönhetőek, ugyanígy a véletlennek köszönhető az említett könyv is. A kérdést korábban a LAM című folyóiratban (2007: 86–87). szakmai szempontból is taglaltam, ebben a módosított írásban azonban főként a fordítással kapcsolatos kérdésekre összpontosítok. Szerencsére a Magyar Orvosi Nyelv témakörébe beleillik mind az orvosi, mind a nyelvművelői vonatkozás, így tehát a kettő ötvözése kiváló alkalom az eszme-futtatásra.

A FORDÍTÁSRÓL ÁLTALÁBAN Minden nyelvnek megvan a maga ésszerű gondolatmenete, és a nyelvben tükröződik egy nép gondolkodásmódja, tulajdonságainak némelyike, sőt – talán nem túlzás – a lelkülete is. A nyelv a gondolatrendszer kódja. Szülőföldünk hanghordozása ott él nemcsak beszédünkben, de szellemünkben és szívünkben is (La Rochefoucauld 1990). Mint az a cikk mottójából is kitűnik, az idegen szöveg fordítójának nincs könnyű dolga, hiszen a sa-

játján kívül csaknem ugyanolyan mélyen kell(ene) ismernie a másik nyelvet is. Az anyanyelv szavainak varázsára egyébként sokszor éppen a fordítás folyamata döbbsenti rá az embert.

A múlt században úgy látszott, hogy a fordítások szaporodása világszerte majd az irodalmak egyik lehetséges jövőjét jelenti: minden ország minden kincse mindenkinek. A török könyv megjelenik franciául, a portugál vers magyarul. Az utána következő lépés lett volna az eszperantó – nem így történt. A XX. század igazi kincseit nyelvükbe mélyedt írók keresték és találták meg. Való igaz, szaporodnak a fordítások, de az igazi értékek sokszor alig fordíthatók. A versekre nem is gondolok most, hiszen azok fordítása mindenképpen különös mesterség, kérelhetetlenül más költemény lesz belőle, amelyet a fordító zsenije gazdagít.

A jó fordítónak nem csupán tanult, de megélt alapos nyelvtudásra van szüksége. Nem véletlen és sok igazságtartalma van annak az olasz mondásnak, amely szerint *traduttore* – *traditore*, vagyis a *fordító* – *áruló*. Sajnos a mai magyar könyvpiacra sok silány fordítás található, amelyekből ki-világlik a fordító járatlansága, az élet- és a nyelvtapasztalat hiánya. Sokan bizonyára nagyon is elégedettek saját munkájukkal, de a kiadó igénytelensége is hozzájárul a hibáik feletti elsiklással vagy akár észre nem vételével. Pedig ha valami hibádzik, akkor Károli Gáspárnak, a teljes magyar biblia első fordítójának figyelmeztetését kellene magukra vonatkoztatni: „Ha valahol az fordításban tévelyegtem, és az célt nem találtam, azt ne tulajdonítsák vakmerőségnek, hanem az én gyarlóságomnak.” A hihető, az eredeti gondolatot, így a megbízható hűséget visszaadó fordítás megköveteli a nyelvi étellel való teljes azonosulást. Így válik szavahihetővé az arab nyelvterületen nevelkedett, franciául tanult, de mindkét nyelven gondolkodó és értekező teológus, Boulad, ezért is hitelesek például a kínai vagy a japán nyelvekből fordító jezsuiták, akik hosszú évtizedeket töltöttek az országban, és a nép között tanulták a nyelvet.

Egy példa az értelemhűségre. Az *út* kínaiul *tao*, innen származik a *taoizmus*. A japánok is átvették a *taót*, amelyet [dó]-nak ejtenek. A nálunk is ismertté vált *dzsúdó* nem harcművészeti kifejezés, hanem a 'képlekenység útja'; az *aikidó* a 'szellemek egymásra találásának útja', a *kjudó* a 'nyílzás útja' (Nemeshegyi é. n.). Így ér össze a megélt tapasztalattal egybekötött nyelvtudás és a hű fordítás.

A FORDÍTÁS SZEMPONTJAI A nyelvi átültetésnél a megértés érdekében adott esetben le lehet, illetve le kell mondani a szöveghez tapadó ún. nyersfordítás szó szerinti hűségéről. A fogalmak tartalma nem mindig tükröződik híven az idegen nyelvű kifejezés szolgai fordításában. A helyes megoldás felé vezető úton érdekes és elgondolkodtató a Franciaországban élt Gara László ötlete, aki a versfordításra vonatkozóan a kétütemű eljárást javasolta: készített egy teljesen szó szerinti pontos fordítást, amelyet azután egy vérbeli költő újra verssé formált.

A szakfordítónak bele kell tudnia élni magát a tanulmány gondolatrendszerébe, csak ezután tudja elkészíteni a szövegváltozatot. Nem sikerülhet a tolmácsolás, ha a fordító érti ugyan a szöveget, de nem érzi át a szerzők szándékát. Köztudott, hogy az idegen nyelv használata újfajta gondolkodást is jelent; az idegen nyelvi gondolatfűzést a magyar észjáráshoz kell igazítani. Nem kis szellemi teljesítmény az eredeti írást a fordítással stílári összhangba hozni. Ezt ugyanis sem az iskolákban, sem a nyelvtanfolyamokon nem oktatják.

A TUDOMÁNYOS FORDÍTÁS LEGFONTOSABB ISMÉRVEI

Tudományos szöveg fordítását nem szabad szakmán kívülinek elvégezni. Ha mégis erre kerülne sor, a szakellenőrnek – amennyiben valóban lelkiismeretesen dolgozik – oly mértékű javításra lesz szüksége, amely legalább olyan fáradságos, mintha maga ültette volna át a szöveget. Csak egy szakmabeli lehet igazán járatos a témakörben, aki ismeri a különleges szókincset és azok szövegösszefüggésbe helyezését. Másrészt viszont hiába helyes a szövegváltozat, ha a stílusa csapnivaló.

Óriási baklövés, ha az idegen anyagot egy másik idegen nyelv közvetítésével fordítjuk. A tudományos életben az ebből adódó hibákat nem lehet megengedni. Márpedig abból kell kiindulni, hogy az első átültetésnél is történ(het)tek tévedések, és ha ezeket nem ellenőrizzük, a hibák a második szövegfordításnál csak halmozódhatnak; a végeredmény hitelessége pedig nagyon is kétséges lehet. Mindennek következményei a napirenden lévő félreértések, a fordításban jelentkező szólamok, lelkiismeretlen kurtítások. Az ilyen jellegű melléfogások leginkább a könyveknél tapasztalhatók. A hiányosságok mellett már eltöpreng az a tény, hogy ezek a fordítások nem is „elegánsak”. Így például egy nemrég megjelent orvosi aforizmagyűjteményben rendkívül vissza, ha a gyűjtő Goethét, Descartes-ot vagy Billrothot angolból, illetve Alexis Carrelt németből fordította (a magyar szöveg mellett ugyanis ezen a nyelven szerepelnek az „eredeti” mondások). A leírtak kiküszöbölésére álljon itt Benedek István javaslata: „Jobb ha magam utánanézek, ezt a tapasztalást szűrtem le sok hamis nyomra vezető tanulmány után” (in: Kassai 1991).

A járatlan, kevésbé kiművelt, de úgy is mondhatnánk, a legyszerűbb fordítási mód az ún. tükörfordítás. Ebben a for-

mában az idegen nyelvszemléletben fogant szavak, a gépiesen lefordított fogalmak az eredetihez szolgai tapadva jelennek meg. A szépirodalomból vett példák: *láncdohányos* (*Kettenraucher*), *gyónóablak* (magyarul: *gyóntatórács*), *költségnyomás* (*Kostendruck*, magyarul: *költségkényszer*), *kőgazdag* (*steinreich*, magyarul: *dúsgazdag*). Az orvosi szakirodalomban talált tükörfordítások: *beszélgetőhelyiség* (*Sprechzimmer*, magyarul: *orvosi rendelő*), *jövedelemcsinálás* (*to make money*; magyarul: *pénzkeresés*), *fertőtlenítési politika* (*policy*), *nevetőgáz* (*Lachgas, laughing gas*; magyarul: *kéjgáz*). Ugyanakkor esetenként igaz az is, hogy – éppen az egyszerűbb szavaknál – a tükörfordítás nagyon jól beilleszthető a magyar szókincsbe: *sentinel lymphadenectomy* – *őrszemnyirokcsomó-eltávolítás*; *patch* – *foltpasztika*; *imprint citológia* – *lenyomatcitológia*.

A fordítás nem egyenlő a szóról szóra történő átültetéssel. Már most elnézést kérek a félreérthető hasonlatért, amelyet egy francia közmondás formájában hívok segítségül, hogy érzékeltessem a fordítás nehézségét: *Ha egy nő szép, akkor nem hű* (értsd: nem szó szerinti) – *ha hű, akkor nem szép*.

Nem minden, az idegen nyelvben alkalmazott kifejezés vagy mértékegység helyes, ezek szolgai fordítása nemegyszer hibás. A szó szerint *alacsony molekulásúly* (*low molecular weight, niedriges Molekulargewicht*) helyes fordítása *alacsony molekulatömeg*, hiszen a fizikában a molekulásúlyt g-ban fejezzük ki, a g pedig a tömeg mértékegysége.

A magyar szaknyelvben szokatlan (vagy helytelen) kifejezések átvétele, a nem értelemeszerű fordítás megzavarhatja az olvasót. Így például az angolszászok a *gyomorreszekció* megjelölésére a *gastrectomy* kifejezést használják, holott az *-ectomy* eredeti értelmezésben ’(nem részleges!) eltávolítás’-t jelent. Ha tehát a fordító *distalis gastrectomiaként* írja le a Billroth szerinti reszekciót, azt úgy kellene érteni, hogy az eltávolított gyomor (*gastrectomia*) distalis részét reszekálom, ez pedig nyilván értelmetlen. A fordítónak a magyar viszonyok között elfogadott szakkifejezést kell alkalmaznia. Nálunk a hasmetszés követően jelentkező *posztoperatív hasfali sérv* elnevezés terjedt el, míg külföldön a ’hegsérv’. (Ez esetben a kezdetekben szó szerinti fordítás jobb lett volna, mert a *hegsérv* jobban megközelíti a lényegét, hiszen ezek az elváltozások a hasfalban, a műtéti heg területén találhatók, itt-hon azonban a *posztoperatív sérv* kifejezés honosodott meg.) A *resuscitatio* és *reanimáció* az angol és a francia irodalomban legtöbbször rokon értelmű kifejezések, de a *reanimációt* (*long term resuscitation*) az *intenzív terápiával* is azonosítják. Ezen túlmenően *resuscitatio*nak nevezi az angol csaknem minden életfontosságú működés és súlyos állapot helyreállítását. További példák: a *peptic ulcer* és a *bronchitis* mást jelent az USA-ban és Nagy-Britanniában; a francia minden fejfájást szívesen nevez *migrénnek*, a valódi migrént azonban *crise de*

1 Az alcímben előforduló példák nem kitaláltak, hanem a szerző gyűjteményében megtalálhatók. Minthogy nem akartam sem a kiadvány szerkesztőségét, sem a fordítókat magukat megnevezni, nem adtam meg a pontos könyvészeti adatokat.

foiának hívja. A német nyelvben nincs a *chest pain*nek megfelelő kifejezés, ők *szívtáji fájdalomról (Herzschmerzen)* beszélnek.

Szerencsére akadnak igen találó, csattanós fordítások is. A nyelv nemcsak arra való, hogy közölje, de arra is, hogy megteremtse a kifejezéseket. Ezért a hatásos fordítás bizonyos értelemben újratemtés is. Amikor könyvszerkesztőként a szerzőket arra kérem, hogy kerüljék az idegen (főként angol) kifejezéseket, tudom, hogy mindez sok munkával jár. De a kezdetekben érdemes egy találó magyar szakkifejezést meghonosítani, mielőtt az idegen átmenne a köztudatba. Ez a folyamat valóban szellemi kihívást jelent, de megéri a fáradság. Lássunk erre példákat: a *rezidenst* helyesebb *gyakornokként* vagy *szakorvosjelöltként* hívní, annál inkább, mert a mi rezidenseink fogalmához nem az a tevékenység fűződik, mint az USA-ban; *risk score* – *kockázatértékelés*; *multiple choice* – *kérdésválogató, kérdéskiválasztó*; *redo műtétek* – *szervizműtétek*; *finger fracture technika* – *ujjmorzsolásos módszer*; *digitalis subtractió angiographia (DSA)* – *digitális sorozatangiográfia*; *Haftverband* – *tépzár, bogáncstapasz*.

Közleményekben, könyvekben számtalanszor előfordul, hogy a szerző maga fordít egy-egy részt, többnyire idézetet. Minthogy ez a munka is szellemi tevékenység, sőt sokszor valódi „irodalmi” vénát követel, azaz egyfajta (újra)alkotásnak minősül, hiszen esetenként valóban meglehetősen sok idő- és energiáfordítást igényel a legalkalmasabb forma megtalálása, vagyis hogy a szöveg meg is feleljen az eredetinek, ne is legyen szolgálai, és mégis irodalmilag elfogadható stílusú legyen. Ezt a körülményt én külön utalással (*f. sz.* – fordította a szerző) szoktam jelezni, mert a szellemi munkát védeni és jelölni szokták. Hogy ebbeli véleményemben nem vagyok egyedül, hivatkozom Kovács József (2006), aki az egyértelműség kedvéért a megfelelő helyen kiírja: *saját fordítás*. Ismert, hogy a fordító nevét nemzetközileg elfogadott szokás szerint is ki szokták írni csakúgy, mint fényképek esetén a fényképészt.

A FORDÍTÁS ÚTVESZTŐI Amennyire örvendetes a hazai kiadók és így a könyvek megszorodása az utóbbi évtizedben, annyira szomorú, ahogyan évről évre csökken a külföldi művek fordítási színvonala. Ezt erősíti meg a Műfordítók Egyesülete (MEGY) is, amely ezen a helyzeten igyekszik változtatni, beleértve az alamiznaszerűen alacsony tiszteletdíj rendszerét, holott itt magas szintű szellemi munkáról van szó. Ez is olyan szellemi terület, mint a (szak)könyvírás, amelyet csupán a pénz miatt senki sem vállal, csakis töretlen (és egyre kihaló) hivatástudatból.

Írásom végén az életből vett példákon szeretném érzékeltetni a fordítás csapdáit. Nehéz leírnom, de való, hogy a bevezetőben nevezett könyv olvasásakor halmozottan találkoztam for-

dítási hibákkal, amelyekért véleményem szerint nem az írás tolmácsolója (hiszen ő nem szakember!), hanem közvetve a kiadó, közvetlenül pedig a szakmai ellenőrzést magára vállaló orvostársunk a felelős. Úgy éreztem, közölni kell észrevételeimet, talán tanulságul szolgál másoknak. Sok helyütt szívesen összehasonlítottam volna az eredeti angol szöveget a magyar változattal, de erre nem volt lehetőségem. De lássuk sorjában.

A fordító szemére csak néhány, nem szakmai jellegű hibát lehet vetni.

- Amikor sebészi *konzulens*ről ír (68),² akkor nyilván a *consultant* szót ültette át. Igaz ugyan, hogy így is fordítható, de a magyar orvosi nyelvben a *konziliárius* vagy *konzultáns* szavak gyökeresedtek meg a mindennapi használatban.
- A tényeket *alulértékeljük* és nem *aláértékeljük* (61).
- „A végbélbetegségek kezelésében milyen messzire *jut-hatunk?*” (101). Nos, itt a szövegösszefüggésben ehelyett egyértelműen arról van szó, hogy az járóbeteg-kezelésben milyen messzire *mehetünk*. Azaz mit végezhetünk el a rendelőben és mit a kórházban, vagyis hol a határ.
- A mai magyar nyelvben szükségtelenül és zavaróan elterjedt az igekötők indokolatlan használata. Így rendkívül zavaró – eltekintve a számos szóismétléstől – a 250. oldalon a döntés *felvállalása*. Mennyivel gazdagodik értelmében, érzelmében a szó, ha nem csak egyszerűen vállalom a döntést, mint ahogyan tettük ezt évszázadokon át? Harcolni is csak (ugyanítt) akkor érdemes, ha *megharcolok* a fájdalommal.

Szakmailag rossz a fordítás sok helyütt, ennek kiküszöbölése azonban a szakellenőr feladata lett volna.

- „Egyoldali [!] sérvműtétnél láthatóvá vált az *ondóvezeték*” (59), amelyet *ondózsínórok* hálóznak be. Nos, csak egy ductus deferens létezik, s ha a fordító (amit nem hiszek!) a ductus epididymisre gondolt, azoknak más a magyar megfelelőjük.
- „A beteg karjába *braunült* kötöttek be” (66). A *braunült* az egész könyvben a vénás kanüláláshoz használatos eszközként nevezi meg a fordító, holott az csak egy a sok közül, temérdek „braunül” létezik, számos, a gyártótól függő elnevezéssel.
- „Az orvos a baleset körülményeire vonatkozóan (a beteg eszméletlen) a *műtősöket* kérdezte meg” (66). Kézenfekvő, hogy a mentősökre gondolt.
- „Hasi varratelégtelesség lépett fel, ami miatt majdnem *kiestek a belső részei*” (79). Ilyen botcsinálta szöveget egy orvos soha nem mond. Nyilvánvaló, hogy az eredeti szöveg helytelen fordításáról van szó. Hasi varratelégtelesség sincs, legfeljebb hasfali.
- „Annyi ideig volt (a beteg) levegő nélkül, hogy leállt a szíve és ettől *agyvérzést* kapott” (80). Ez orvosi nonszensz.
- „...a nőbeteg beleit laparoszkópiás úton *összezárták*” (103). Feltehetően bélvarrat, bélösszeköttetés készítéséről van szó.

2 A zárójelben a számok Atul Gawande *A gyógyítás útvesztői* című könyve magyar fordításának oldalszámjai.

- „...*alig több* mint hatvanszor lélegzett egy perc alatt” (248).
Ha valóban ilyen mérhetetlenül gyakran lélegzett, akkor mit keres ott az *alig több* kifejezés?

ZÁRÓGONDOLATOK A fordítást megfelelő tudás, jóra való hozzáállás, segíteni akarás és a magyar nyelv szeretetteljes gondozása révén lehet és kell is magas szinten művelni. Ezt a munkát ne tekintjük másodosztályú feladatnak, amelyhez nem kell sok hozzáértés. Ellenkezőleg: magas fokú (megélt) idegennyelv-tudásra, szakmaiságra, ráérzésre és helyes magyar stilisztikai képességre van szükség ebben a felelősségteljes munkában. Nem véletlenül írta Luther, hogy a biblia fordításánál sokszor napokig-hetekig kereste az odaillő szót. A jó fordítás jellemzője, hogy nem érződik rajta az idegenszerűség, vagyis észre sem venni, hogy nem eredeti magyar szövegről van szó (lásd a mottót Pázmánytól).

A fordító jól teszi, ha önkritikusan és állandó jobbító szándékkal tekint művére, és megszívleli Károli Gáspár szavait: „...engemet intetek meg, hogy míg Isten ez testben tart, jobbíthassam meg az mi fordításunkat mindaddig, míg nem igen szép és jó lesz.”

IRODALOM

Gaál Csaba 2007. A gyógyítás és a fordítás útvesztői. *LAM* 17: 86–87.

Kassai Tibor 1991. *Szemszedett bölcsességek*. Múzsák Kiadó, Budapest.

Kovács József 2006. *A modern orvosi etika alapjai*. Medicina Kiadó. Budapest.

La Rochefoucauld 1990. *Maximák*. Helikon Kiadó, Budapest.

Nemeshegyi Péter é. n. *A szeretet útja*. Szent Gellért Kiadó, Budapest.

Bencze Imre

Édes, Ékes Apanyelvünk

Lőrincze Lajosnak és Grétsy Lászlónak

Kezdjük tán a „jó” szóval, tárgyestben „jót”, ámde „tó”-ból „tavat” lesz, nem pedig len „tót”. Egyes számban „kő” a kő, többes számban „kövek”, nőnek „nők” a többese, helytelen a „növek”. Többesben a tő nem „tők”, szabatosan „tövek”, amint hogy a cső nem „csők”, magyar földön „csövek”. Anyós kérdé: van két vöm, ezek talán „vövek”? Azt se tudom, mi a „cő”? Egyes számú cövek? Csók – ha adják – százával jó, ez benne a jó; hogyha netán egy pusztit kapsz, annak neve „csó”?

Bablevesed lehet sós, némely vinkó savas, nem lehet az utca hós, magyarul csak havas.

Miskolcon ám Debrecenben, Győrött, Pécssett, Szegeden; amíg mindezt megtanulod, beleőszülsz, idegen.

Agyebézs, ki agyat müt, otthon ír egy művet.
Tüt használ a mütéhez, nem pedig len tüvet.
Munka után füvet nyír, véletlen se füvet.

Vágy fíti a mütősnöt. A mütőt a fütő.
Nyáron nyír a tüzelő, télen nyárral füt ő.

Több szélhámost lefűleltek, erre sokan felfűleltek,
kik a népet felűleltek... mindnyájukat leűleltek.

Foglár fogán fog-lyuk van, nosza, tömni fogjuk!
Eközben a fogházból megszökhet a foglyuk.
Elröppenhet foglyuk is, hacsak meg nem fogjuk.

Főmérnöknek fáj a feje – vagy talán a fője?
Öt perc múlva jó a neje, s elájul a nője.

Százados a bakák iránt szeretetet tetetett,
reggelenként kávéjukba rüt szereket tetetett.

Helyes-kedves helység Bonyhád, hol a konyhád helyiség.
Nemekből vagy igenkből született a nemiség?

Mekkában egy kába ürge Kába Kőbe lövet,
országának nevében a követ követ követ.

Morcós úr a hivatalnok, beszél hideg 's ridegen,
néha játszik nem sajátján, csak idegen idegen.

Szeziné a terítőjét, szavát részeg Szegi szegi,
asszonyának előbb kedvét, majd pedig a nyakát szegi.

Elvált asszony nyögve nyeli a keserű pirulát:
mit válasszon? A Fiatot, fiát vagy a fűjút?

Ingyen strandra lányok mentek, előítélettel mentek,
estefelé arra mentek, én már fuldoklókat mentek.

Eldöntöttem: megnősülök. Fogadok két feleséget.
Megtanultam: két fél alkot és garantál egészséget.

Harminc nyarat megértem,
mint a dinnye megértem,
anyósomat megértem...
én a pénzem megértem.

Hibamentes mentő vagyok.
Szőke Tisza partján mentem:
dizsmagyarom vízbe esett,
díszes mentém menten mentem.

Szöveggyárban kelmét szőnek: fent is lent meg lent is lent.
Kikent, kifent kékösörzús lent is fent meg fent is fent.
Ha a kocka újfent fordul fent a lent és lent is fent.

Hajmáskéren pultok körül körözött egy körözött,
hajma lapult kosarában meg egy tasak körözött.

Fölvágós a középhátvéd, három csatárt fölvágott,
hát belőle vajon mi lesz: fasírt-é vagy fölvágott?

Díjbirkózó győzött tussal,
nevét írják vörös tussal,
lezuhanyzott meleg tussal,
primás várja forró tussal.

Határidőt szabott Áron: árat venne szabott áron.
Átvág Áron hat határon, kintartásod meghat, Áron.

Felment, fölment, tejfel, tejfől; ne is folytasd, barátom:
első lett az ángyom lánya a főlemás korlátton.

Földmérő küzd öllel, árral;
árhivatal szőkő árral,
ármentő a szőkőárral,
suszter inas bökőárral.

Magyarország olyan ország hol a nemes nemtelen,
lábasodnak nincsen lába, aki szemes: szemtelen.
A csinos néha csintalan, szarvatlan a szarvas,
magos lehet magtalan, s farkatlan a farkas.
Daru száll a darujára, s lesz a darus darvas.
Rágcsáló a mérget eszi, engem esz a méreg.
Gerinces vagy rovar netán a toportyánfereg?

Egyesben a vakondokok „vakond” avagy „vakondok”?
Hasonlóképp helyes lesz a „kanon” meg a „kanonok”?

Nemileg vagy némileg? – gyakori a gikszer.
„Kedves ege-segedre” – köszönt a svéd mixer.
Arab diák magolja: tevéd, tévéd, tévéd;
merjél mérni mértékkel, mertek, merték, mérték.

Pisti így szól: kimosta anyukám a kádat!
Viszonzásul kimossa anyukád a kámat?
Óvodások ragoznak: enyém, enyéd, enyé;
nem tudják, hogy helyesen: tiém, tiéd, tié.

A magyar nyelv – azt hiszem, meggyőztelek Barátom –
külön-leges-legszébb nyelv kerek e nagy világon!